

Obsah

NEZNÁMÝ AUTOR (13. století)

Ze sbírky Cento novelle antiche zvané též Il Novellino

JAK CHTĚL SULTÁN PŘIPRAVIT ŽIDA O PENÍZE	7
PŘÍBĚH O LIŠCE A MEZKOVI	8
ŠLECHTIC ZAHANBÍ LEHKOMYSLNOU VDOVU	9
VTIPNÝ ROZSUDEK SOUDCE SCHIAVA	11
JAK SI LÉKAŘ Z TOULOUSU VZAL NETERĚ ARCIBISKUPOVU	12

SACCHETTI FRANCO (1330–1400)

Ze sbírky Trecento novelle

PŘÍHODY MALÍŘE BONAMIKA	13
-------------------------	----

Malíř Bonamico, když ho jeho mistr Tafo budí, aby pracoval v noci, pustí mu do ložnice brouky se světly a Tafo věří, že jsou to ďáblové. Aretský biskup Guido pověří malíře Bonamika, aby mu namaloval v kapli obrazy svatých. Opice mu malby rozmaže, a co z toho následovalo.

Bonamico dokáže vtipnou lstí, že sousedka, která v noci přede na kolovratu a ruší ho ve spánku, zanechá předení. A může pak spát podle libosti.

CO ZAVINIL KRAB	22
-----------------	----

Rybář Mauro v Civitanuově si přinese domů v síťené tašce mořské kraby a položí je na postel. V noci jeden z nich vyleze a zakousne se ženě do ožehavé části těla. Mauro, aby jí pomohl, chce kraba odtrhnout zuby, ale ten ho chytne zadními klepety za pysk.

DIVNÉ POCHOUTKY	25
-----------------	----

Panu Dolcibenovi dají z žertu k jídlu kočku. Po jisté době předloží pan Dolcibene k večeři myši těm, kdo mu dali kočku.

Benci Sacchetti vytáhne kamarádům z hrnce hovězí žaludek a pošle ho po sluhovi domů. Do hrnce dá místo toho podšívku ze staré čepice.

TŘI O DANTOVI	32
---------------	----

Dante Alighieri potrestá kováře za to, že říká jeho báseň s vulgárními výrazy. Dante Alighieri slyší, jak mezkař říká jeho verše a do toho křičí „Hyjé!“ Přetáhne ho přes záda a řekne mu: „To jsem tam nena-psal.“

Dante radí ošklivému Janovanovi, jak získat přízeň milované ženy.

KALHOTY SVATÉHO FRANTIŠKA	36
---------------------------	----

Mnich minorita spí se ženou Buccia Malpanna z Amelie a nechá u ní

kalhoty. Bratr Dominik namluví manželovi, že jsou to zázračné kalhoty svatého Františka, a Buccio uvěří.

JE TO CHLAPEC! 39

Pan Tinaccio, kněz z Castella, pošle spát s dcerou jinocha v domněni, že je to žena. A jaké další nedorozumění z toho bylo.

CHYTRÝ SLEPEC Z ORVIETA 41

Slepec z Orvieta, okradený o sto dukátů, dokáže svým ostrovtipem, že zloděj, který mu je vzal, je dá zpátky na místo.

SERCAMBI GIOVANNI (1347–1424)

Ze sbírky Le Novelle

JAK DANTE DVAKRÁT ZAHANBIL KRÁLE ROBERTA 47

Dante dá ponaučení neapolskému králi Robertovi, že v šatech nespočívá cena člověka.

Dante usadí vtípalky na neapolském dvoře, kteří ho chtěli z popudu krále Roberta dopálit pořouchlými otázkami.

SER FIORENTINO GIOVANNI (14. století)

Ze sbírky Il pecorone

BENÁTSKÝ KUPEC ANSALDO 52

Giannetto se vydá třikrát na obchodní cestu lodí a pokaždé zamíří k přístavu Belmonte. Dvakrát ztratí loď i zboží, potřetí získá kněžnu z Belmonte za ženu. Giannettův otčím Ansaldo si vypůjčí od Žida deset tisíc dukátů, aby mohl vystrojit třetí Giannettovu loď, ale nedodrží lhůtu a Žid mu smí podle úmluvy vyříznout libru masa z těla. Giannettova manželka se přestrojí za soudce a Ansaldo zachrání.

ALBERTI LEON BATTISTA (1407–1472)

Ze sbírky Opere volgari

NEŠŤASTNÁ LÁSKA IPPOLITA BONDELMONTIHO 69

Ippolito Bondelmonti miluje Leonoru z nepřátelské rodiny Bardiů. Po podivné příhodě, jež ho potká, jde raději na smrt, aby nepoškodil dívčinu čest. Statečná Leonora ho zachrání a obě rodiny se smíří.

SALERNITANO MASUCCIO (asi 1420 – asi 1475–6)

Ze sbírky Il Novellino

NEPRAVÁ VDOVA 78

Mladý muž miluje ženu hostinského, převleče se za vdovu a přijde se svou družinou pozdě večer do hostince. Hostinský pošle nepravou vdovu spát s vlastní manželkou, která po určitém váhání užívá potě-

šení s milencem, jenž pak nic netušícímu hostinskému zaplatí dvojnásob.

TESAŘOVA ŽENA A KNĚZ

84

Massimilla, které se dvoří kněz a krejčí, slíbí lásku oběma. Miluje se s krejčíkem, kněz přichází podle daného slibu a chce vniknout násilím do domu. Krejčí se v strachu ukryje na půdě, kněz vejde a trvá na tom, že pošle papeže do Říma. Krejčík si myslí, že se taková sláva nemůže obejít bez muziky, a začne hrát na píšťalu. Kněz uteče a krejčík se znova zmocňuje své kořisti.

PODVOD S NALEZENOU BRAŠNOU

88

Dva kumpáni ze Salerna oklamou svatého Bernardina. Jeden mu napovídá, že našel brašnu s 500 dukáty. Druhý tvrdí, že ji ztratil on. Světec mu vrátí tašku a uspořádá mezi Florenťany sbírku ve prospěch chudého poctivce. Oba šibalové se pak rozdělí o výdělek.

NELIDSKÝ OTEC

93

Soudce Mazzeo přistihne dceru s Antoniem Marcellem, který nepoznán uprchne. Otec pošle dceru na smrt, sloužící se však nad ní smilují. V mužském převleku se dívka octne u dvora vévody z Kalábrie, zavítá se svým pánem do Salerna a nocuje v domě milence, který zatím zdědil jmění jejího otce. Dá se mu poznat, vezmou se a užívají otcova dědictví.

TOBIÁŠ A HOSTINSKÝ

98

Tobiáš z Dubrovníku miluje ženu hostinského z Giovenazza a zařídí to tak, že mu hostinský na vlastním koni přiveze ženu až na loď. Hostinský se vrátí domů, nenajde ženu, trpce si stěžuje na věrolomnost Dubrovnických, znovu se ožení a žije spokojeně s novou manželkou.

ZÁZRAK S HOŘÍCÍM PLÁTNEM

101

Mnich řádu svatého Antonína zachrání zázračnými žaludy prasata před smrtí. Selka mu dá plátno, vrátí se muž, rozzlobí se, běží za mnichem, aby mu je vzal. Mnich ho vidí zdálky, zabalí do plátna doutnající hubku a vrátí je sedlákoví. Plátno začne hořet a lidé se domnívají, že se stal zázrak. Přivedou mnicha zpátky do vsi a bohatě ho obdarují.

UŠLECHTILÝ SKUTEK PANA BELTRAMA

105

Messere Beltramo miluje ženu svého přítele Fiolu. Když mu žena konečně poskytne schůzku, uvědomí si své povinnosti k příteli a odejde, aniž se dopustil zpronevěry.

MARIOTTO A GIANOZZA

111

Mariotto ze Sieny miluje Gianozzu. Zabije v hádce protivníka, musí uprchnout do Alexandrie. Gianozza předstírá smrt, vyjde z hrobky a vydá se za milencem. Ten, zvěděv o její smrti, vrací se do Sieny, aby tu zemřel. Je chycen a popraven. Dívka nenalezne milence v Alexandrii, vrátí se do Sieny, spatří mrtvého snoubence a zemře zármutkem.

MANETTI ANTONIO (1423–1479)

JAK SE ŘEZBÁŘ TLUSTŮCH PŘEVTLIL

116

Filippo Brunerlleschi, známý florentský stavitel, si ztropí šprým z řezbáře, kterému říkají Tlustoch. Nastrojí s pomocí přátel všechno tak, aby Tlustoch uvěřil, že se převtlil v jiného muže. Na útraty nebohého řezbáře se celá parta výborně baví. Tlustoch se po mnoha útrapách vrátí do své podoby, odejde do Uher a zbohatne.

CORNAZANO ANTONIO (1431–1500)

Ze sbírky I proverbi

VÉVODSKÁ NOVELA

142

Vévoda Francesco, jemuž poslové předhazují, že ve svém věku pěstuje milostná dobrodružství, odpoví jako skutečný vladař a přesvědčí je. Vévodkyně se přestrojí za jeho milenkou a nastrojí to tak, že Francesco spí se starou uklízečkou. Vévoda stařenu potrestá, ale aby se vyhnul hanbě, dá jí věno pro dceru.

DA VINCI LEONARDO (1452–1519)

Z knihy Pagine scelte

ŽERTY A VTIPNÉ VÝROKY

152

Žert, který ztropil mnich obchodníkovi. – Stonásobná odměna. – Převtělování duší. – Proč měl malíř ošklivé děti. – Odpověď pomlouvači. – Vtipná odpověď lenochova. – Starý vtip.

SABADINO DEGLI ARIENTI GIOVANNI (+ 1510)

Ze sbírky Le Porretane

JAK CARLETTO VODIL ZA NOS VENKOVANA

155

Piron z Farneta prodá fůru dříví. Když chce peníze, zavedou ho k zpovědníkovi a pak mu pustí žilou.

NEZBEDNÍ BAKALÁŘI BOLOŇŠTÍ

159

Několik studentů ukradne kapouny. Když je zastaví stráž, řeknou, že nesou mrtvého kamaráda. Později jeden z nich dostane klackem místo osla.

STRAPAROLA GIAN FRANCESCO (1480–1557)

Ze sbírky Le piacevoli notti

KRÁL ZLODĚJŮ

164

Známý šibal Cassandrino ukradne soudci z Perugia, který je mu nakloněn, postel a koně šedáka a pak mu přinese kněze Severina zavazaného v pytli. Stane se pořádným a zámožným mužem.

- NERINO A MANŽELKA MISTRA RAIMONDA 169
 Nerino, syn portugalského krále Gallesa, miluje Genobbii, manželku mistra Raimonda Brunella. Získá její lásku, odvede ji s sebou do Portugalska a mistr Raimondo zemře zármutkem.
- KNÍŽE VRAH 175
 Salernský kníže Tebaldo chce za ženu svou jedinou dceru Doralici. Ta uprchne před pronásledováním otcovým do Anglie, kde si ji vezme král Genese a má s ní dvojčata, která Tebaldo zabije. Král Genese se mu pomstí.
- UŽOVKA SAMARITANA 182
 Macecha neapolského krále Ferrandina pošle na smrt Biancabellu, dceru knížete Lamberika z Monferrata. Sluhové jí useknou ruce a vypíchají oči. Užovka ji vyléčí a Biancabella se šťastně vrátí k Ferrandini.
- JAK FLAMMINIO HLEDAL SMRT 189
 Flamminio Veraldo odejde z Ostie a hledá Smrt. Nenajde ji, ale setká se s Životem. Ten mu dá pocítit strach a poznat smrt.
- KONSTANTINOVA OČAROVANÁ KOČKA 195
 Soriana zemře a zanechá tři syny: Dusolina, Tesifona a Šťastného Konstantina. Zásluhou kočky získá Konstantin mocné království.
- PODIVNÁ ŽIVNOST PANÍ MODESTY 198
 Madonna Modesta, žena pana Tristana Zanchetta, získá v mládí od různých milenců mnoho párů bot. V stáří je rozdává povalečům, posluhům a jiným sprostým lidem.
- DA PORTO LUIGI (1486–1529)
- JULIE A ROMEO 202
- BANDELLO MATTEO (1485–1561)
 Ze sbírky Le novelle
- DVA PAROHÁČI 223
 Lyonský výrobce látek chce strávit noc s nevěstou jiného muže, smluví se se svým učněm a pošle ho, aby si lehl do postele vedle manželky. Jinoch zapomene na všechny úmluvy a celou noc si dopřává potěšení s paní mistrovou. A co z toho pošlo.
- POTRESTANÍ ZÁLETNÍCI 229
 V této novele se vypráví o dvou uherských šlechticích, kteří si vzali do hlavy, že získají přízeň manželky pana Oldřicha, jež platila za nej-moudřejší a nejpočestnější ženu své doby, o jejich domýšlivosti a závistivosti, o tom, jak si usmyslili provést něco, nač nestačili, jak byla potrestána jejich pýcha a jak s hanbou přišli o všechnen majetek.

- POHŘBEN ZAŽIVA** 244
 Pandolfo del Nero miluje paní Francesku a žena opětuje jeho lásku. Divný vrtoch nemocné milenky způsobí, že je Pandolfo zavřen do pevné truhly a po smrti milované Francesky spuštěn spolu s její rakví do hrobky. Jen šťastnou náhodou vyvázne ze smrtelného nebezpečí.
- ŠŤASTNÝ ZLODĚJ SENA** 250
 V této novele se vypráví o podivných náhodách, jež se často lidem přihodí proti všemu očekávání, o tom, jak někdy dosáhneme cíle zdánlivě ztraceného. Přesvědčil se o tom šlechtic, který šel krást seno a dostal se do postele ženy jiného muže, po které dlouho marně toužil. A když některá cesta nevede k cíli, máme stále důvěřovat, že nás k němu zavede jiná, kterou nám osud nečekaně ukáže.
- O ŠLECHTICI, KTERÝ SE OŽENIL S VLASTNÍ DCEROU A SESTROU** 257
 Spisovatel podává příběh tak, jak mu jej vypravovala jistá vznešená dáma z Navarry.
- JAK CHUDÁK VYDĚLAL ČTYŘI STA DUKÁTŮ** 260
 Tato novela vypráví o tom, jak chudý muž vylákal peníze od opata i jeho milenky, které zahlédl v zahradě při milostných hrách.
- POMPEIOVA MSTA** 263
 Eleonora z vrtochu nažene smrtelnou hrůzu Pompeiovi, který se uchází o její přízeň. Pompeio za čas vláká ženu do svého domu, donutí ji, aby mu byla po vůli, a pak jí také on důkladně postraší. Nakonec získá její lásku.
- VRAŽDA V BENÁTKÁCH** 272
 Pietro, syn majitele benátské lékárny U zlatého jablka, je náruživý hráč. Když nemá peníze do hry, zabije svou tetu vdovu a spolu s ní její dvě děti a hospodyni. Ve vězení spáchá sebevraždu jedem a kat vykoná spravedlnost již jen na jeho mrtvole.
- ŠPRÝMAŘ GONNELLA** 279
 Dvořan se jde vyzpovídat a řekne, že měl v úmyslu zabít člověka, ale že to neudělal. Milý mnich, velký nevědomec, nechce mu dát rozhřešení a tvrdí, že úmysl nutno posuzovat stejně jako hotový čin a že mu odpuštění může dát jen ferrarský biskup. Gonnella mnicha vytrestá. Roztomilý šprým, který Gonnella provedl mnichům minoritům ve Ferrare. Gonnella si ztropí žerty z ferrarské vévodkyně a současně z vlastní ženy. Vévodkyně se mu chce pomstít, ale Gonnella se zachrání pohotovým nápadem. Gonnella nažene velký strach vévodovi Niccolovi a zbaví ho zimnice. Vévoda mu chce žert oplatit, přičemž Gonnella přijde o život.
- PŘEVLEČENÁ OPICE** 294
 Opice z milánského hradu si obleče šaty, které měla na sobě zesnulá paní, když ležela nemocná v posteli. Všichni lidé se poděsí a málem uprchnou z domu.

FIRENZUOLA AGNUOLO (1493–1543)

Ze sbírky Otto novelle

O NEVĚSTĚ ZAŠITÉ V KOŠILI 298

Paní Mechera vydává Menicuccia za svého zetě, aby získala sto lir. Menicuccio využije situace. Lest vyjde najevo a Mechera i Menicuccio na to doplatí.

VĚRNÍ PŘÁTELE LAPO A NICCOLÒ 304

Jeden ze dvou přátel se zamiluje do vdovy a utratí všechno, co má, načež ho vdova vyžene. S přítelovou pomocí získá znovu její přízeň. Když ji přistihne s novým milencem, oba zabije. Je odsouzen k smrti, ale přítel ho zachrání.

FULVIOVA LEST 310

Fulvio se zamiluje v Tivoli do Lavinie a vloudí se do jejího domu v ženském oděvu jako služebná. Lavinie pozná, že je to muž, a miluje se s ním. Zatím zjistí také manžel, že Fulvio je muž, ale podle všeho, co mu namluví jeden přítel, věří, že se proměnil až v jeho domě. A ponechá ho u sebe, aby měl mužské potomky.

NAPÁLENÍ LIŠÁCI 317

Případ, který se stal v Pratu. Santolo a Fallabacchio vymáhají výkupné od nevěsty a ta jim dá bezcenný prsten. Kamarádi se domnívají, že na ni vyžrali, ale sklidí jen posměch.

GRAZZINI ANTONIO FRANCESCO (LASCA)

(1503–1584)

Ze sbírky Le Cene

ŠŤASTNÝ RYBÁŘ 324

Lazar, syn mistra Basilia z Milána, se jde podívat, jak jeho soused Gabriel loví ryby, a utone. Gabriel, který je Lazarovi neobyčejně podobný, vydává se za něho a rozšíří zprávu, že se utopil Gabriel. A jako Lazar získá všechnen jeho majetek. Pak se podruhé ožení se svou manželkou a žije dlouho a vesele s ní i s dětmi, všemi vážen.

DOMNĚLÝ BLÁZEN 334

Scheggia s pomocí Monaka a Pilukky zesměšní Neriho Chiaramontesiho, který ze zoufalství odejde z Florencie a vrátí se tam až v stáří.

ZKÁZA FAZIOVY RODINY 338

Zraněný Guglielmo Grimaldi se uchýlí v noci do domu zlatníka Fazia a zemře tam. Fazio se zmocní jeho dukátů, tajně ho pohřbí, a protože se zabývá alchymii, tvrdí, že se mu podařilo vyrobit stříbro. Odjede do Francie, předstírá, že je tam prodal, a vrátí se jako velmi bohatý muž do Pisy. Ale žárlivá manželka ho později připraví o život a pak zabije syny i sama sebe.

TRAMPOTY ZAMILOVANÉHO ČEPIČÁŘE	348
Scheggia, Pilucca a Monaco slíbí čepičáři Gianu Simonovi, že mu s pomocí kouzelníka pomohou získat lásku ženy, do které se zamiloval. Gian Simone si přeje spatřit nějaký důkaz. Kamarádi mu vyhoví, ale Simone se tak vyděsí, že už nechce o kouzlech ani slyšet. Přátelé od něho vymámí dvacet pět dukátů a vesele nějaký čas utrácejí.	
GIRALDI GIOVAN BATTISTA (CINZIO) (1504–1573)	
Ze sbírky Gli Ecatommiti	
MAUR A DESDEMONA	365
Mauruský kapitán se ožení s benátskou měštkou, jeden praporečník obviní ženu z cizoložství. Maur chce, aby praporečník zabil domnělého svůdce. Maur zabije manželku. Je obviněn praporečníkem, nepřizná se, ale pro důvodné podezření je odsouzen k vyhnanství. Proradný praporečník, který chtěl škodit jiným, sám bídně zahyne.	
POKLAD V KARTÁGU	375
Chera ukryje poklad mezi trámy. Elisa se chce oběsit, a když váže oprátku k trámu, najde poklad. Vezme si jej a smyčku tam nechá. Čeřina dcera Filena si jde pro poklad, nalezne jen oprátku a chce se oběsit. Elisa ji zachrání. Filena dostane část peněz a dočká se štěstí.	
OSUDY PADOVSKÉ KURTIZÁNY	384
Mladý muž z Ferrary miluje padovskou kurtizánu a ona miluje jeho. Dá mu najevo, že pro velkou lásku, kterou k němu chová, nechce mu být po vůli. Jinoch pozná ušlechtilost té ženy a dopomůže jí k nábožnému životu.	
LANDO ORTENSIO (1512–1553)	
Ze sbírky Varii componimenti	
OSEL, PROROK POVĚTRNOSTI	395
V této povídce se názorně dokazuje omylnost astrologie a mluví se o podivuhodných schopnostech nerozumných zvířat.	
DONI ANTON FRANCESCO (1513–1574)	
Ze sbírky Novelle	
JAK SE CHTĚL HRBÁČ STÁT KRÁLEM	398
Hrbáč získá úskokem za nevěstu dceru královny Pilessy. Jeden z dvořanů vysvobodí princeznu z nesnází a hrbáč bídně zahyne.	
ITALSKÁ RENESANČNÍ NOVELA	403
BIBLIOGRAFIE	413